

واحد کار ۶

اصول کلی پانسمان ساده زخمها

فهرست وسایل و تجهیزات مورد نیاز برای انجام فعالیت‌های عملی واحد کار ششم

فعالیت عملی (۳)	فعالیت عملی (۲)	فعالیت عملی (۱)	وسایل و تجهیزات مورد نیاز
		*	– باند
		*	– گاز
		*	– پنبه
		*	– ظرف مخصوص محلول ضد عفونی کننده
		*	– محلول ضد عفونی کننده
		*	– مدل آموزشی (مانکن) انسان (دارای زخم در مناطق مختلف)
		*	– چسب نگه دارنده
	*	*	– پارچه مثلثی
		*	– باند کشی
*		*	– باند نواری

اهداف‌های رفتاری: انتظار می‌رود هنر جو پس از گذراندن این واحد کار بتواند به هدف‌های زیر دست یابد:

۱- هدف از پانسمان کردن زخم را شرح دهد.

۲- انواع باند را نام ببرد و بسازد.

۳- انواع زخم‌های ساده را پانسمان کند.

۴- اصول صحیح بانداژ را به کار ببرد.

پیش آزمون واحد کار ششم

۱- برای پانسمان زخم از کدام یک از وسایل زیر نمی‌توان استفاده کرد؟

الف) گاز   ب) باند   ج) پنبه   د) پارچه تمیز اتوشده

۲- جملات صحیح یا غلط را مشخص کنید.

الف) با تکه‌ای پنبه می‌توان تمام قسمت‌های زخم را تمیز کرد.

ب) اگر پوشش پانسمان روی زخم خونی شد باید آن را برداشت و یک پانسمان تمیز دیگر روی زخم گذاشت.

ج) برای ثابت کردن پانسمان و محافظت از زخم باید روی آن را باندپیچی کرد.

د) قبل از انجام دادن پانسمان باید دست‌ها را با آب گرم و صابون شست.

مقدمه

همان‌طور که در بحث زخم‌ها بیان شد، بر اثر آسیب دیدن پوست، عضو قادر به انجام وظایف خود نخواهد بود. در حقیقت پانسمان عبارت است از قرار دادن پوشش مناسب روی محل زخم تا زمان بهبود پوست. قبل از قرار دادن این پوشش معمولاً برای تمیز و استریل کردن زخم و کم کردن احتمال آلودگی آن از آب و صابون و مواد استریل کننده یا ضدعفونی کننده استفاده می‌شود.

آب و صابون بشویید. همچنین در زخم‌های ناشی از گاز گرفتگی توسط حیوانات برای کاهش احتمال آلودگی به هاری، زخم را با آب گرم و صابون بشویید (آب گرم و صابون تا حد زیادی میکروب هاری را غیرفعال می‌کند).

۴- برای تمیز کردن زخم‌هایی که خونریزی ندارند، اطراف زخم را کمی فشار دهید تا مقداری خون همراه گرد و غبار و کثافات از زخم خارج شود. سپس روی زخم را با محلول ضدعفونی کننده مانند بتادین، ساولن و ... تمیز کنید. برای تمیز کردن زخم‌های معمولی آن‌ها را از مرکز به خارج، اگر عفونی هستند به عکس از خارج به مرکز تمیز کنید. اما در زخم‌های دارای خونریزی شدید ابتدا چند قطعه گاز یا دستمال تمیز روی زخم بگذارید و محکم فشار دهید تا خونریزی بند آید. بعد زخم را بانداز کنید.

۵- برای تمیز کردن هر قسمت از زخم از پنبه‌ای آغشته به مواد ضدعفونی کننده استفاده کنید و پنبه آلوده شده را به قسمت‌های دیگر زخم ننماید.

۶- برای پوشاندن پانسمان از پنبه استفاده نکنید بلکه آن

۱-۶ هدف‌های پانسمان

مهم‌ترین هدف‌های انجام پانسمان عبارت‌اند از:

- ۱- جلوگیری از خونریزی زخم
- ۲- جلوگیری از ورود میکروب‌ها از راه زخم
- ۳- جذب ترشحات زخم
- ۴- جلوگیری از بروز ضایعه‌های بیشتر زخم
- ۵- کمک به بهبود زخم

۲-۶ نکته‌های قابل توجه در پانسمان

اگر قرار باشد شما زخمی را پانسمان کنید به چه نکته‌هایی

توجه می‌کنید؟

برای انجام صحیح پانسمان به نکته‌های زیر توجه کنید:

۱- قبل از پانسمان باید دست خود را با آب گرم و صابون

بشوید.

۲- هنگام پانسمان از دستکش و ماسک استفاده کنید و از

عطسه، سرفه و صحبت کردن خودداری کنید.

۳- قبل از انجام پانسمان، زخم‌های سطحی را می‌توانید با

اصول کمک‌های اولیه و امداد رسانی: اصول کلی پانسمان ساده زخم‌ها

۷- اگر پوشش پانسمان به خون آلوده شد، از جدا کردن پانسمان از زخم خودداری کنید. (زیرا باعث خونریزی مجدد زخم می‌شود.)

۸- اگر دو لبه زخم از هم فاصله زیاد داشته باشند، لازم است پزشک اول بخیه بزند، سپس پانسمان کند. اما تا رسیدن پزشک می‌توانید دو لبه را با گاز استریل به هم نزدیک کنید.

۹- پانسمان را باید با باند یا چسب روی زخم ثابت کنید طوری که مقداری از اطراف محل زخم را نیز بپوشاند.

۱۰- از آنجا که احتمال آلودگی زخم به میکروب کزاز است حتی برای زخم‌های جزئی نیز مصدوم را به منظور تزریق واکسن یا سرم کزاز به مرکز بهداشتی - درمانی راهنمایی کنید.

را با گاز یا حداقل پارچه بپوشانید زیرا الیاف پنبه وارد زخم شده و باعث عفونت می‌شود.

فعالیت عملی ۱

روی مدل آموزشی (مانکن) یک زخم فرضی در هر نقطه مثلث دست، پا یا حتی شکم در نظر بگیرید و با اصول صحیح آن را پانسمان کنید.

۳-۶- بانداژ یا زخم‌بندی

پس از پانسمان زخم، از باند یا وسیله‌ای مشابه آن برای بستن زخم استفاده می‌شود که این عمل را بانداژ یا زخم‌بندی می‌گویند. مهم‌ترین هدف‌های بانداژ به شرح زیر است:

۱- ایجاد فشار مستقیم بر روی زخم برای جلوگیری از خونریزی

۴-۶- انواع مختلف باند

چند نوع باند را دیده‌اید؟ می‌توانید نام ببرید و اشکال آن‌ها را بیان کنید؟

انواع مختلف باند عبارت است از: باند پارچه‌ای (مثلثی، کراواتی و پهن)، باند نواری و باند کشی. با استفاده از یک پارچه از جنس‌های مختلف می‌توان انواع مختلفی از باندهای پارچه‌ای را به دست آورد که در موارد مختلف کاربردهای متفاوتی دارند.

۱-۴-۶- باند مثلثی: از تا کردن یک پارچه مربع شکل از قطر مربع یک باند مثلثی به دست می‌آید که کاربرد فراوانی در کمک‌های اولیه، به خصوص در بی‌حرکت کردن اعضا دارد.

۲- ثابت کردن پانسمان و آتل

۳- محدود کردن حرکت عضو آسیب دیده

۴- ایجاد تکیه‌گاه برای عضو یا مفصل آسیب دیده

۵- جلوگیری از تورم

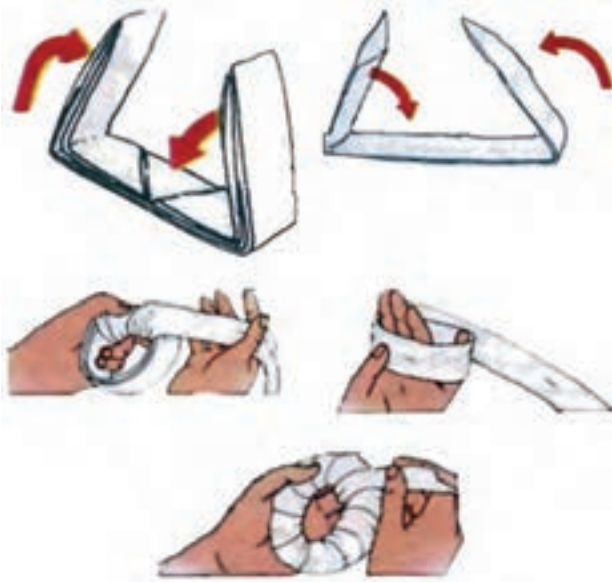
۶- محافظت زخم از آسیب‌های بعدی

اصول کمک‌های اولیه و امداد رسانی: اصول کلی پانسمان ساده زخم‌ها

۴-۴-۶- بالشتک گرد: برای ساخت یک بالشتک

گرد که در آسیب‌های دستگاه اسکلتی و بی‌حرکت کردن جسم خارجی در زخم کاربرد دارد یک سر باند کراواتی را به دور دست خود چند بار حلقه کرده سپس سر دیگر باند را به دور حلقه پیچیده و ته باند را در لابه‌لای باند فرو کنید.

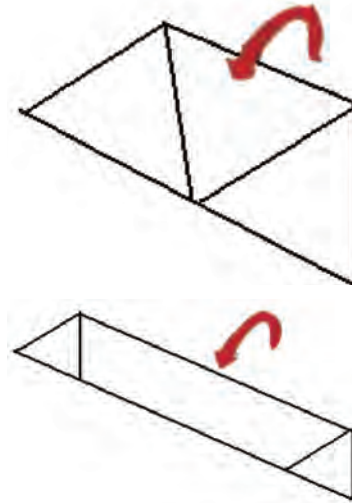

(مثلاً بانداز سر، بی‌حرکت کردن دست، بانداز کف دست، بانداز ران و لگن)

۲-۴-۶- باند پهن: از دو بار تازدن باند مثلثی از نوک

آن باند پهن به دست می‌آید.

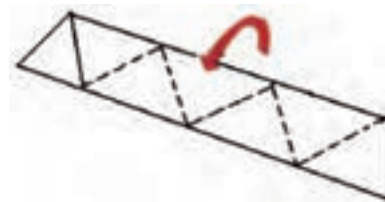
۵-۴-۶- باند نواری: این باند در پهنای مختلف

به صورت آماده در داروخانه‌ها وجود دارد و می‌توان آن را در جعبه کمک‌های اولیه نگهداری کرد.

۳-۴-۶- باند کراواتی: از چند بار تازدن باند مثلثی،

باند نواری شکل به نام باند کراواتی به دست می‌آید. معمولاً برای بانداز چشم، چانه، گوش و آرنج استفاده می‌شود.

۶-۴-۶- باند کشی: این باند نیز که خاصیت ارتجاعی

دارد به صورت آماده در داروخانه‌ها هست.

فعالیت عملی ۲

یک پارچه مثلث شکل تهیه کنید و مانند شکل‌های بالا ساخت انواع باندها (پهن، کراواتی، بالشتک گرد)

را تمرین کنید.

اصول کمک‌های اولیه و امداد رسانی: اصول کلی پانسمان ساده زخم‌ها

روی محل آسیب دیده، موضع نشستن و خوابیدن یا برجستگی استخوانی خودداری کنید.

۸- هیچ‌گاه دو سطح پوست را روی هم قرار ندهید (مثلاً انگشتان) زیرا باعث چسبندگی آن‌ها می‌شود و حتماً از یک گاز یا پارچه در بین آن دو سطح استفاده کنید.

۹- قبل از انجام بانداژ روی دست، حلقه، انگشتری، ساعت، النگو و ... را از دست مصدوم خارج کنید.

۱۰- پس از اتمام بانداژ دربارهٔ احساس مصدوم در انتهای عضو مثلاً گزگز شدن، بی‌حس شدن و ... سؤال کنید.

۱۱- برای گره زدن دو سر بانداژ از گرهٔ چهار گوش یا مربعی به صورتی که در تصویر آمده است، استفاده کنید.

۵-۶ نکته‌های قابل توجه برای انجام بانداژ

۱- حتماً پس از پانسمان کردن زخم، روی آن را بانداژ کنید.

۲- هیچ‌گاه بانداژ را مستقیماً روی زخم انجام ندهید.

۳- دقت کنید که بانداژ خیلی شل یا سفت نباشد. شل بودن بانداژ کارایی و ارزش ندارد و سفت بودن آن باعث اختلال در جریان خون عضو و یا آسیب‌های جدی مانند سیاه شدن عضو خواهد شد.

۴- انتهای اعضا باید از بانداژ بیرون باشد تا شما بتوانید بعد از بانداژ، جریان خون عضو را از نظر رنگ پوست و نبض‌های انتهایی کنترل کنید. (پوست نباید کبود، متورم و بی‌حس باشد).

۵- پس از انجام بانداژ ممکن است به علت تورم عضو، بانداژ برای عضو تنگ شود که حتماً باید آن را باز کرده، مجدداً بست.

۶- برای کمک به جریان خون عضو و جلوگیری از شل شدن بانداژ باید هنگام بانداژ دست و پا، باندپیچی را از قسمت باریک‌تر عضو شروع کنید. (از پایین به بالا)

۷- هنگام گره زدن، به محل گره دقت کنید که حداکثر راحتی را برای مصدوم داشته باشد و تا حد امکان از گره زدن بر

فعالیت عملی ۳

شیوهٔ گره زدن چهار گوش یا مربعی را تمرین کنید.

بیش‌تر بدانید

در بعضی از موارد اضطراری ممکن است وسایل پانسمان مانند بالشتک، باند یا گاز در اختیار نباشد و مجبور باشید از هر چیز مناسبی که در دسترس دارید استفاده کنید. از هر چیز خشک، تمیز و جذب‌کننده‌ای مانند یک دستمال تمیز، یک حوله که به تازگی شسته شده، یک تکه پارچهٔ کتانی یا یک دسته دستمال کاغذی در این گونه موارد می‌توان استفاده کرد. پنبه، پشم یا هر نوع مادهٔ فیبری (رشته رسته، پرزدار) را مستقیماً روی زخم نگذارید، رشته‌ها ممکن است در زخم فرو بروند.

پانسمان فوری را می‌توانید با هرچه که در آن زمان در دسترس دارید انجام دهید و سر جای خود محکم کنید مثلاً با یک شال گردن یا آستین پیراهن یا ...

چکیده

تکنیک‌های کاربرد پانسمان و یا باند پیچی و نوع باند و گاز مورد احتیاج، بسته به نوع جراحت و مواد در دسترس فرق می‌کند. انواع مختلف باند و گاز را می‌توان به صورت آماده خرید، اما زمانی که به صورت آماده در اختیار نباشد می‌توان از پارچه‌های خانگی (مثلاً کرباس) یا هر چیز تمیز بدون پرز که در دسترس باشد استفاده کرد.

پانسمان، پوششی حفاظتی است که روی زخم گذاشته می‌شود تا به بند آمدن خون کمک کند، از بروز عفونت در زخم جلوگیری کند و مایعات و ترشحات روی زخم را جذب کند. باند وسیله‌ای است که به ثابت نگه داشتن پانسمان کمک می‌کند.

توجه داشته باشید هرگز مواد پرزدار و کرک‌دار (مثل پنبه) نباید مستقیماً روی زخم گذاشته شود چون رشته‌های آن‌ها به زخم می‌چسبند و هنگام برداشتن ایجاد ناراحتی می‌کند.

آزمون پایانی نظری واحد کار ششم

- ۱- مهم‌ترین هدف‌های انجام پانسمان چیست؟
  - الف) جلوگیری از خونریزی
  - ب) جلوگیری از ورود میکروب‌ها از راه زخم
  - ج) کمک به بهبود زخم
  - د) همه موارد
- ۲- شست و شو با آب گرم و صابون چه تأثیری روی زخم ناشی از گاز گرفتگی حیوانات دارد؟
  - الف) باعث تمیز شدن زخم می‌شود
  - ب) باعث غیرفعال شدن میکروب‌ها می‌شود
  - ج) درد زخم را آرام‌تر می‌کند
  - د) تأثیر خاصی دارد
- ۳- علت این که نباید از پنبه برای پانسمان استفاده کرد چیست؟
  - الف) پنبه همیشه در دسترس نیست
  - ب) پنبه استریل نیست
  - ج) پنبه پرز دارد
  - د) پنبه خون را به خوبی جذب نمی‌کند.
- ۴- بانداژ را تعریف کنید.
  - الف) مهم‌ترین مورد مصرف بالشکتک گرد چیست؟
  - ب) برای گره زدن دو سر باند بهترین گره چه نوع گره‌ای است؟
  - ج) دو گره روی هم
  - د) گره مربعی
- ۵- مهم‌ترین مورد مصرف بالشکتک گرد چیست؟
  - الف) گره معمولی
  - ب) فرقی ندارد از چه گره‌ای استفاده شود
  - ج) دو گره روی هم
  - د) گره مربعی
- ۶- برای گره زدن دو سر باند بهترین گره چه نوع گره‌ای است؟
  - الف) گره معمولی
  - ب) فرقی ندارد از چه گره‌ای استفاده شود
  - ج) دو گره روی هم
  - د) گره مربعی

آزمون پایانی عملی واحد کار ششم

هنگام بازی در پارک، کودکی به زمین می‌خورد و زانوی او به شدت زخمی می‌شود. از زخم خون می‌آید و دانه‌های ریز خاک در آن است. در این حالت شما چه اقدامی برای این کودک می‌کنید؟
اقدام‌های لازم را عملاً روی مدل آموزشی (مانکن) به ترتیب از شست‌وشو و تمیز کردن زخم تا انجام پانسمان و استفاده از باند انجام دهید.